

ชื่อผลงาน : วงล้อลดเหลือง

ชื่อส่วนราชการ : แผนกกุมารเวชกรรม ศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา

เจ้าของผลงาน : นางสาวเพ็ญพิชชา แสนสุข พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีนโยบายสุขภาพถ้วนหน้าในปี 2543 โดยการใช้สาธารณสุขมูลฐานเป็นแนวทางในการปฏิบัติ หมายถึง มีความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความมั่นคงของตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ คุณภาพของประชากรนั้นขึ้นอยู่กับสุขภาพอนามัย การเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก ภาวะทางสมองเป็นส่วนหนึ่งที่บ่งบอกถึงการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก

ตัวเหลืองในทารกแรกเกิด (Neonatal Jaundice) สาเหตุตัวเหลืองในทารกแรกเกิดที่พบบ่อยเป็นอันดับแรก และแนวโน้มยังไม่ลดลง คือ ตัวเหลืองจากการให้นมแม่ (Breastfeeding Jaundice) ไม่เพียงพอจึงทำให้ตัวเหลือง ซึ่งติดเป็น 5 อันดับโรค ในตึกกุมารเวชกรรม ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา จากสถิติที่ผ่านมา พบทารกที่มีภาวะตัวเหลือง ปี 2559 จำนวน 443 ราย ปี 2560 จำนวน 406 ราย และปี 2561 จำนวน 92 ราย อัตรา วันนอนปี 2559 อยู่ที่ 4,379 วัน และอัตราวันนอนปี 2560 อยู่ที่ 2,898 วัน และอัตราวันนอนปี 2561 อยู่ที่ 1,164 วัน จากการสังเกตพบว่ามารดามักไม่ค่อยให้ลูกเข้าส่องไฟ เพราะทารกจะงอแงมากขึ้น มีความกังวลว่าแสงไฟ Photo จะอันตรายต่อผิวเด็ก สับสนในขั้นตอนการเอาลูกเข้าส่องไฟ ญาติกังวลในการเอาเด็กเข้าส่องไฟเพราะคิดว่าเป็นอาการที่รุนแรงเลยอยากเอาไปรักษาที่บ้าน และมีความเชื่อเรื่องการรักษาเด็กตัวเหลืองที่ขัดต่อหลักวิชาการอยู่ เป็นต้น นอกจากนี้ภาวะทารกตัวเหลืองยังส่งผลกระทบต่อ เครื่องมือทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอ เช่น เครื่องส่องไฟ Photo นอกจากนี้การส่องไฟยังทำให้ระยะเวลาการนอนโรงพยาบาลนานขึ้น และค่าใช้จ่ายสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้ป่วยห้องพิเศษ ดังนั้นตึกกุมารเวชกรรมจึงจัดทำกระดานให้ความรู้อธิบายขั้นตอนการดูแลทารกตัวเหลือง เพื่อเป็นคู่มือให้มารดา บิดา และญาติที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ มีความมั่นใจในการดูแลทารกตัวเหลืองได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ผู้จัดทำจึงสนใจที่ทำวงล้อลดเหลือง อธิบายขั้นตอนการดูแลเด็กที่ต้องได้รับการส่องไฟ และเพิ่มความเชื่อเกี่ยวกับการดูแลเด็กตัวเหลืองในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ส่งเสริมให้บิดามารดาและผู้ดูแล มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดูแลทารกที่มีภาวะตัวเหลืองได้รับการส่องไฟได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อศึกษาทัศนคติ ความเชื่อทางศาสนาในผู้ป่วยตัวเหลืองทุกราย
3. ลดการใช้ทรัพยากรกระดาษอย่างสิ้นเปลือง

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นทารกแรกเกิดทุกรายที่คลอดมีชีวิต ในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 12 จังหวัดยะลา และไม่ได้ส่งต่อไปรักษายังโรงพยาบาลอื่น

รวมทั้งข้อมูลของมารดาที่ขาดคลอด โดยมีประวัติการฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 12 โดยศึกษา ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 – ปัจจุบัน

กระบวนการสร้าง KM intervention คือวิธีการดำเนินงานวิธีการศึกษางานขอบเขตงาน

1. ตีกลุ่มมารดาครรภ์จะรับเด็กที่มีค่า MB มากกว่า 13 mg/dL ย้ายมารดาและลูกจากตึกนรีเวชกรรมมาสู่อุบัติกุมารเวชกรรมพร้อมกัน
2. พยาบาลจะอธิบายถึงสาเหตุที่ตัวเหลือง และขั้นตอนการดูแลทารกขณะส่องไฟ
3. พยาบาลจะถามย้อนกลับถึงสาเหตุของทารกตัวเหลือง และขั้นตอนการดูแล
4. แจกเอกสารการดูแลทารกตัวเหลือง
5. พยาบาลเยี่ยมทุก 2-4 ชั่วโมง

จากวงล้อที่หนึ่งพบว่า

มารดาบิดาและญาติที่เกี่ยวข้องยังดูแลทารกขณะส่องไฟไม่ถูกต้อง จึงเกิดวงล้อที่ 1

วงล้อที่ 1

P - ทำเอกสารอธิบายอาการของโรค สาเหตุ ขั้นตอนการดูแลขนาด 1 แผ่น A4

D - เอาเอกสารไปให้มารดาบิดาและญาติที่เกี่ยวข้องดู เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจขณะดูแลทารกตัวเหลืองที่ต้องส่องไฟ

C - ขณะเดินเยี่ยมคนไข้พบว่ายังดูแลทารกผิดวิธี และมารดาบิดาและญาติที่เกี่ยวข้องดูไม่มั่นใจ พบเอกสารให้ความรู้อยู่บนพื้น ไม่สนใจที่จะอ่าน

A - นำปัญหามาพัฒนาต่อ

วงล้อที่ 2 พบว่า

P - นำเอกสารให้ความรู้มาดัดแปลงใหม่เป็นวงล้อรถเหลือง โดยเพิ่มลูกเล่นพัฒนาเป็นสื่อวงล้อเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ นำวงล้อไปให้ทีมออกแบบช่วยจัดทำ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยประเมินสื่อให้ทีมวิชาการ

- ตรวจสอบเนื้อหาที่พิมพ์ลงไปนสือ
- มีการปรับเนื้อหาเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย
- ทำแบบประเมินความพึงพอใจ
- ทำแบบทดสอบก่อน-หลัง การใช้สื่อ

D - นำไปใช้กับคนไข้

C - จากการสังเกต พบว่ามารดาบิดาและญาติที่เกี่ยวข้องมีความสนใจในการหมุนวงล้อรถเหลือง

A - พบข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับ สีเส้นขนาดตัวอักษร, เนื้อหาที่เข้าใจยาก และ ความเชื่อ เกี่ยวกับการดูแลทารกตัวเหลือง ที่ญาติคนไข้ไม่กล้าที่จะถาม

จึงนำมาปรับปรุงต่อ

วงล้อที่ 3

P - 1. นำวงล้อใหม่ที่ปรับเนื้อหา ตัวอักษร เพิ่มสีเส้นเติมเรื่องความเชื่อ มาใช้กับคนไข้

2. นำคำถามเกี่ยวกับความเชื่อการดูแลเด็กตัวเหลือง มาวิเคราะห์ และนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์

D - นำวงล้อรถเหลืองไปทดลองใช้ จากการสังเกตพบว่ามารดาบิดาและญาติที่เกี่ยวข้องมีความสนใจที่จะหมุนวงล้อรถเหลืองเพื่อหาความรู้

C - จากการสังเกตพบว่ามารดาบิดาและญาติที่เกี่ยวข้องมีความมั่นใจในการดูแลทารกตัวเหลือง ลดความกังวล สามารถดูแลเด็กได้อย่างถูกต้อง และคะแนนในการทำแบบทดสอบพบว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก (8.5)

A - นำวงล้อรถเหลืองมาใช้ที่ตึกกุมารเวชกรรมและเก็บข้อมูลต่อไป

ผลความสำเร็จของ Km innovation ประเมินผลคุณค่าของ Km Innovation

1. มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เกี่ยวกับการดูแลทารกขณะส่องไฟ
2. เพิ่มความมั่นใจ ลดความกังวลเกี่ยวกับอาการตัวเหลือง และสามารถดูแลทารกตัวเหลืองขณะส่องไฟ แก่ มารดาบิดาและญาติที่เกี่ยวข้อง
3. เพิ่มความพึงพอใจให้แก่ญาติลดปัญหากรณีมีข้อร้องเรียน
4. ลดอัตราวันนอน

แนวทางการขยายผลหรือการพัฒนาต่อยอด

1. จัดทำเป็น 2 ภาษา เพื่อเพิ่มความเข้าใจของคนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น
2. นำวงล้อรถเหลืองไปเป็นแบบอย่างและแนวทางในการดูแลทารกตัวเหลืองในแผนกกุมารเวชกรรมและเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้